

ДІЄСЛОВА НА ПОЗНАЧЕННЯ РУХУ-ПЕРЕМІЩЕННЯ ЯК МОТИВАТОРИ ТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Смєнова Л. В.

Український державний університет залізничного транспорту

У статті досліджено механізми й способи творення дієслівних комп'ютерних термінів в українській мові. Обґрунтовано необхідність виокремлення дієслівних термінів на позначення тих чи тих понять, оскільки послуговування термінами такої частини мовної належності робить висловлення більш динамічним, природним, що відображає самобутність граматичної організації формування думки українців, а також усуває моменти можливої двозначності тлумачення.

З урахуванням зародження комп'ютерної галузі в США й звідси англійського походження комп'ютерної термінології загалом визначено етапи потрапляння певного поняття до сфери українських комп'ютерних реалій і відповідно окреслено механізми та способи постання термінів, зокрема й дієслівних, для номінування цих понять. Передусім наголошено на перекладі як основному етапові становлення комп'ютерних термінів. З огляду на спосіб перекладу з мови-донора (еквівалентний чи безеквівалентний) дієслова уналежено до двох типів – ті, які мають перекладний відповідник, і ті, які не мають такого відповідника. Далі визначено походження перекладних відповідників – питомі чи запозичені, що, зі свого боку, детермінує спосіб творення й механізми цього способу творення слів. Зауважено, що основним способом творення дієслівного терміна, якому відповідає питомий перекладний еквівалент, є семантичний, зокрема термінізація, що полягає в пересмисленні первинного значення перекладного питомого відповідника, опертого на асоціацію чи аналогію.

Проаналізовано категорійносемантичну природу питомих дієслів української мови як перекладних еквівалентів. З'ясовано, що найбільш продуктивними щодо цього є дієслова на позначення дії. Простежено процеси термінізації дієслів руху-переміщення як однієї з найчисленніших семантичних груп дієслів дії – на зразок *ввести / вводити, ввійти / входити, вивести / виводити, вийти / виходити, зайти / заходити, зсунути / зсувати, змістити / зміщувати, крутити, навести / наводити* та ін. Окреслено особливості розвитку семантичної структури утворених термінів у тому чи тому контексті.

Ключові слова: комп'ютерний термін, дієслівний термін, семантична деривація, термінізація, перекладний відповідник, питомий відповідник, мова-донор, мова-реципієнт, лексико-семантичний варіант, сема.

Smienova L. V. Verbs of motion as motivators of creating computer terms in the Ukrainian language. The article deals with the formation of verbal terms in the field of computer technology due to terminization as one of the most productive mechanisms of semantic derivation in the Ukrainian language. First and foremost, the author highlights translation as the main stage in the formation of computer technology terms conditioned by the fact that the computer industry originated in the United States and hence the English origin of the computer terminology. The specifics of the formation of verbal computer technology terms as an important means of the Ukrainian computer terminology system are outlined. According to the method of translation from the donor language (equivalent and non-equivalent) verbs belong to two types – those that have a translation equivalent (borrowed or native), and those that have no such equivalent. The mechanisms of semantic derivation – terminization and transterminization – are determined within translated equivalent correspondences. The essence of terminization is elucidated and its features are studied taking into account the verb term formation and the participation of native equivalents in this process. It is underscored that the main method of terminization of native verb equivalents is metaphorization based on association and analogy. The categorical-semantic nature of Ukrainian native verbs as translational equivalents is analyzed. It is ascertained that verbs denoting a particular action are the most productive here. The processes of terminization of motion verbs as one of the most numerous semantic groups of action verbs – such as *vvesty / vvodyty, vviyty / vkhodyty, vyvesty / vyvodyty, vyuty / vykhodyty, zayty / zakhodyty, zsunuty / zsuvaty, zmistyty / zmishchuvaty, krutyty, navesty / navodyty*, etc. – are traced. The peculiarities of the development of the semantic structure of the formed terms in a particular context are observed.

Key words: computer technology term, verbal term, semantic derivation, terminization, translation equivalent, native equivalent, donor language, recipient language, lexical-semantic variant, seme.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. З розвитком і впровадженням інформаційних технологій загалом та комп'ютерних зокрема у всіх сферах суспільного життя, а також з наданням можливості широкого доступу до високорозвинених телекомунікаційних

систем для задоволення інформаційних потреб відбувається становлення комп'ютерної фахової мови, яка забезпечує адекватне сприйняття й розуміння всіх явищ, процесів і механізмів, пов'язаних із цим, а також сприяє нагромадженню необхідної інформації, що сукупно інформатизує сучасне суспільство.

Основним складником комп'ютерної фахової мови, як і будь-якої фахової мови, є терміни. Усталилося для називання тих чи тих наукових понять – назв предметів, понять, явищ, характеристик, дій, процесів, станів тощо – послуговуватися іменниковими термінами, бо, мовляв, вони задовольняють «потреби наукового мислення» [11, 36], сприяють вивільненню «з пут суб'єктивізму» [11, 36], надавають «текстові більшої точності» [11, 37], забезпечують мовну економію, «дещо ущільнюють фразу» [11, 42] тощо. Проте останніми десятиріччями термінознавці все наполегливіше обстоюють можливості й інших частин мови номінувати відповідні наукові поняття. На вагоме місце серед частин мови щодо цього претендує дієслово. Науковці зазначають, що на сучасному етапі розвитку різних фахових мов загалом і комп'ютерної зокрема виразною є тенденція до позначування процесу, дії чи стану в українських фахових текстах натуральнішим для української мови способом – дієсловами, що робить висловлювану думку більш динамічною, природною й відображає «органічну здатність українців бачити все в русі, у розвитку» [12, 96]. А отже, проблема аналізу дієслівних термінів для номінування певних наукових понять у комп'ютерній терміносистемі, без сумніву, є актуальною і потребує докладного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українське термінознавство вже має певні здобутки в різнобічному дослідженні комп'ютерних термінів. Зокрема, окреслено напрями розвитку комп'ютерної лексики, типологізовано комп'ютерну лексику на термінологію апаратного забезпечення й термінологію програмного забезпечення, схарактеризовано шляхи поповнення термінів кожного типу [1; 2]; здійснено спробу комплексно, з урахуванням лексико-генетичного, лексико-семантичного й словотвірного рівнів дослідити комп'ютерну терміносистему з виявленням можливої варіантності комп'ютерних термінів і установленням типів словотвірних варіантів [9; 15; 3; 4; 5; 8], з окресленням специфіки лексикографування комп'ютерних термінів, а також розглядом мовностилістичних проблем, пов'язаних з уживанням їх у наукових текстах [6; 7]. Окрім іншого, схарактеризовано специфіку творення дієслівних термінів у комп'ютерній термінології загалом [13] та дієслівних термінів, мотивованих дієсловами на позначення конкретної фізичної дії як семантичного різновиду дієслів із категорійно-семантичним значенням дії зокрема [14].

Формулювання мети й завдань статті. Мета пропонованої статті – проаналізувати особливості творення комп'ютерних дієслівних термінів, мотивованих питомими дієслівними перекладними еквівалентами зі значенням *руху-переміщення* як семантичного різновиду дієслів із категорійно-семантичним значенням дії в українській мові. Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) з'ясувати категорійно-семантичну природу дієслів як твірних для термінів сфери комп'ютерних технологій; 2) описати особливості термінізації дієслів *руху-переміщення* як способу утворення комп'ютерних термінів; 3) простежити здатність

утворених термінів у межах терміносистеми виражати додаткові семантичні відтінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термінізація як механізм семантичної деривації є досить продуктивним способом поповнення номінувань тих чи тих наукових понять. Особливу продуктивність цей механізм виявляє у творенні українських дієслівних комп'ютерних термінів, мотивованих питомими дієслівними перекладними еквівалентами відповідних оригінальних дієслівних термінів. Вагомим чинником, який зумовлює продуктивність термінотвірних процесів, є категорійно-семантична природа питомого дієслівного відповідника. Як засвідчують результати згаданих наших попередніх досліджень [14, 175], питомі перекладні дієслівні еквіваленти на позначення дії є більш продуктивними для творення термінів, ніж питомі дієслівні одиниці на позначення певного процесу чи стану.

Надзвичайно поширена в українській мові семантична група дієслів *руху-переміщення* (зокрема, *ввести / вводити, ввійти / входить, вивести / виводити, вийти / виходити, зайти / заходити, зсунути / зсувати, змістити / зміщувати, крутити, навести / наводити, надіслати / надсилати, перейти / переходити, перемістити / переміщувати, перетягнути / перетягувати, підвести / підводити, повертати / повернути, помістити / поміщувати, рухати, совати, спинити / спиняти* та ін.) як семантичного різновиду вербативів із категорійно-семантичним значенням дії є потужним джерелом творення комп'ютерних дієслівних термінів, що зумовлено термінотвірним потенціалом, яким наділено цю семантичну групу дієслів. Річ у тім, що дієслова на позначення *руху-переміщення* передають різні рухові чи переміщальні операції (команди), які необхідно виконувати користувачеві комп'ютерних технологій за допомогою різних пристроїв введення інформації (клавіш керування курсором, пера, джойстика, тачпеда, трекпеда тощо). Одним з них є мишка. Це пристрій, який з певною метою переміщають по робочій поверхні (зазвичай по поверхні стола) у потрібному напрямку, і це переміщення за рахунок активізації відповідної програми синхронізує переміщення курсора (індикатора (стрілки чи піктограми)) на екрані комп'ютера, який сигналізує про етап виконання тієї чи тієї команди або процесу. Спробуймо проаналізувати зміни в семантичній структурі цих слів, яких вони зазнають у результаті термінізації їхніх первинних значень.

Семантичну структуру дієслова на позначення руху *увійти / входить*, згідно з даними лексикографічних джерел, формують 5 лексико-семантичних варіантів: 1) 'ідучи, потрапляти, проникати куди-небудь, у межі, у середину чого-небудь || заходити в чию-небудь хату, кімнату та ін.'; 2) 'проникати в глибину чого-небудь; просякати || глибоко западати, проникати (у душу, серце тощо)'; 3) 'бути, ставати складовою частиною чогось || бути членом, учасником чого-небудь, належати до чогось'; 4) 'вникати в що-небудь; дуже цікавитися чимсь'; 5) 'розпочинати дію, виражену певним іменником; переходити в якийсь стан; входити в довір'я' (ВТССУМ, 213).

Спеціалізація третього лексико-семантичного варіанта, зокрема 'бути, ставати складовою частиною чогось || бути членом, учасником чого-небудь, належати до чогось', послугувала дефінуванню спільнозвучного комп'ютерного терміна – 'почати роботу в багатокористувацькій системі' (НРУАТСІ, 76 (→ віддієсл. ім.)), напр.: *Для цього треба увійти на сайт і зареєструватися в поштової службі сайту, створивши свій логін і пароль* (Я. Глинський, 187); *Коли користувач увійшов у систему, Winlogon перебуває в стані 2* (В. Козлов, 385).

Комп'ютерний термін *вийти / виходити*, утворений унаслідок метафоризації значення спільнозвучного дієслова руху, передає протилежне значення, експліковане дієслівним терміном *увійти / входить*. Загалом семантичний континуум дієслова *вийти / виходити* вимірюється 17 позиціями: 1) 'іти звідки-небудь назовні, за межі чогось'; 2) 'вибувати звідки-небудь, із чогось, залишати якийсь заклад, установу, організацію і т. ін.'; 3) 'перен.' переставати брати участь у чому-небудь, у якійсь дії'; 4) 'ідучи, підніматися на яке-небудь підвищення, на щось високе'; 5) 'ідучи, з'являтися, опинятися де-небудь, у певному місці'; 6) 'перен.' добиватися певних (переважно значних) результатів, високих показників і т. ін.'; 7) 'перен.' встановлювати зв'язки, контакти, вступати в певні стосунки з ким-, чим-небудь'; 8) 'мати що-небудь вихідним пунктом, базуватися на чомусь'; 9) 'набувати чинності, будучи виданим (про закон, указ і т. ін.)'; 10) 'бути оберненим у напрямку до чого-небудь, у який-небудь бік'; 11) 'походити з певного середовища, соціальної групи або з якого-небудь місця, з якої-небудь місцевості'; 12) 'витрачатися, вичерпуватися (про гроші, кошти, які-небудь запаси)'; 13) 'минати, закінчувати (про певний час)'; 14) 'утворюватися, удаватися яким-небудь унаслідок певної дії'; 15) 'ставати ким-небудь унаслідок досягнення певного віку'; 16) 'одружуватися (про жінку)'; 17) 'розм.' те саме, що коштувати (СУМ-20, II, 533–534). Комп'ютерні дієслівні терміни постали на основі метафоризації трьох лексико-семантичних варіантів – 'іти звідки-небудь назовні, за межі чогось', 'вибувати звідки-небудь, із чогось, залишати якийсь заклад, установу, організацію і т. ін.' і 'ідучи, з'являтися, опинятися де-небудь, у певному місці', розвинувши значення (відповідно): 'завершувати виконувати (під)програму чи цикл (АР (Борк.), 102)), напр.: *У цьому стані користувач може припинити роботу, вийшовши із системи, або заблокувати роботу станцією* (В. Козлов, 385); *Як тільки JavaScript-інтерпретатор добереться у функції до ключового слова return, він виходить з функції...* (Н. Морган, 169); 'вибувати з певного різновиду інтернет-комунікації', напр.: *Програма читання повідомлень показує вам список конференцій, до яких ви приєдналися або з яких вже вийшли, і відзначає, чиї повідомлення ви вже переглянули* (В. Козлов, 284), і 'приєднатися до певного різновиду інтернет-комунікації', напр.: *Підозрілі програми, а також корисні комунікаційні програми, на зразок ICQ, Skype тощо, під час першої спроби вийти в інтернет будуть заблоковані* (Я. Глинський, 237). Друга і третя дефініції разом з ілюстраціями дають

підстави висновувати в межах дієслівних термінів СКТ про своєрідні енантіосемійні відношення.

Іншим активним терміном у наукових текстах сфери комп'ютерних технологій, мотивованим ще одним дієсловом руху, є *перейти / переходити*. Твірне дієслово, згідно з даними словників, виражає значення: 1) 'йдучи, переправлятися через що-небудь або на другий бік чого-небудь'; 2) 'проходити якийсь простір, яку-небудь віддаль і т. ін.'; 3) 'те саме, що *проходити*'; 4) 'йдучи, переміщатися з одного місця в інше || змінювати місце свого проживання'; 5) 'покинувши кого-, що-небудь, приєднуватися до іншого або інших || змінювати віросповідання, приймати нову релігію'; 6) 'ставати власністю іншого, потрапляти в розпорядження до іншого'; 7) 'минати, проходити (про час, події і т. ін.)'; 8) 'розм.' припинятися, переставати йти (про опади)'; 9) 'перевисувати що-небудь'; 10) 'діал.' перестоювати (про тісто)'; 11) 'покинувши або закінчивши що-небудь, братися за інше, звертатися до іншого'; 12) 'мінати спосіб дій, починати діяти інакше'; 13) 'поступово змінюючись, перетворюватися в що-небудь інше' (ВТССУМ, 934). Тлумачні словники комп'ютерних термінів ресструють дієслово *перейти / переходити* зі значенням 'переміщатися з однієї вебсторінки на іншу' (Англ.-укр. глос., 97), яке розвинулося внаслідок перенесення (за функційною подібністю) значення 'йдучи, переміщатися з одного місця в інше', напр.: *На шляху повідомлення може перейти в мережі, зв'язані модемами, і тоді формат зовнішньої оболонки буде змінено (наприклад, у формат протоколів SLIP або PPP)...* (В. Шеховцов, 405). Проте аналіз функціонування цього терміна в текстах фахової літератури дає підстави висновувати, що він може передавати переміщення не тільки з однієї вебсторінки на іншу, а й з однієї програми до іншої, напр.: *У цій ситуації можна натиснути на F 8 і перейти в меню додаткових можливостей завантаження (у безпечному режимі тощо)* (В. Шеховцов, 515); з одного етапу виконання певної функції (або команди) чи перебігу процесу до іншого, напр.: *Після виклику WSAEventSelect застосування може перейти в режим очікування зміни стану об'єктів подій* (В. Шеховцов, 433); *Після завершення цієї дії необхідно перейти до наступної ітерації циклу (тобто до виклику select)* (В. Шеховцов, 420).

Дієслово на позначення переміщення *зсунути / зсувати* експлікує семантику: 1) 'соваючи, сунучи що-небудь, переміщати в інше місце'; 2) 'пересуваючи окремі предмети, наближати їх один до одного, збирати в одне місце, докупити || наближати одне до одного; зводити' (ВТССУМ, 481; СУМ-20, VI, 385). Метафоризація другого значення із супровідною конкретизацією посприяли утворенню дефініції, притаманної комп'ютерному термінові, – 'пересувати об'єкт на один піксель в один раз' (Англ.-укр. глос., 115), напр.: *Якщо операнд – слово, команда ROL циклічно зсуває 16 бітів, а команда RCL циклічно зсуває 17 бітів* (І. Дудзяний, 66); *Щоразу, коли потрібно витягти біт, всі біти регістру зсуваються вправо на 1 позицію* (С. Остапов, 141).

Дібраний ілюстративний матеріал засвідчує випадки заміни терміна *зсунути / зсувати* терміном

перемістити / переміщати із цим самим значенням, напр.: Команди зсування **переміщують** паралельно усі біти в полі даних або праворуч, або ліворуч (І. Дудзяний, 65).

Проте дієслово *перемістити / переміщувати* як термін СКТ розвиває свої лексико-семантичні варіанти. Загалом у тлумачних словниках його зафіксовано зі значенням 'змінювати місцезнаходження чого-небудь; переносити з одного місця в інше' та його семантичними відтінками 'змінювати місце-перебування когось-небудь || посилати працювати, виконувати які-небудь доручення в інше місце, іншу країну і т. ін., а також призначати на іншу посаду || депортувати когось, силоміць, примусово вивозити || ^{спец.} інакше використовувати кошти, товар і т. ін. або інакше розпоряджатися ними' (ВТССУМ, 918). Унаслідок спеціалізації цієї семантики й відповідної конкретизації інформацією, актуальною для позначуваного в сфері комп'ютерних технологій механізму (процесу, операції), утворився термін з дефініціями: 1) 'розташувати дані в оперативній пам'яті за новими адресами', напр.: *Дуже часто в процесі роботи виникає необхідність перемістити файл з одного місця на диску на інше або скопіювати файл чи папку* (Я. Бакушевич, 100); 2) 'перемістити сегменти відображення на екран дисплея по лінії, заданій пристроєм уведення координат' (НРУАТСІ, 297–298 (→ віддієсл. ім.)), напр.: *Усі вікна програм розташовуються поверх робочого стола, і їх можна переміщати, збільшувати, зменшувати або забирати* (Я. Бакушевич, 85); *Порядок розміщення аркуші можна змінити за допомогою миші, для цього потрібно, утримуючи кнопку миші натиснутою, перемістити аркуш в потрібне місце* (Л. Борян, 61).

Синонімним до дієслівного комп'ютерного терміна *перемістити / переміщувати* з другою наведеною дефініцією є дієслівний термін *перетягнути / перетягувати* зі значенням 'переміщувати екранні графічні об'єкти у Windows за екранним курсором, керованим за допомогою миші' (за АУТС, 169), напр.: *Параметр «використовувати перетягування тексту» дозволяє перетягувати виділений фрагмент за допомогою миші на інше місце* (М. Редько, 370). Це значення постало внаслідок метафоризації семантики спільнозвучного загальноживаного дієслова 'докладаючи зусиль, тягти з одного місця на інше, перекладати в інше місце' (ВТССУМ, 932). Об'єднувальними семами для значень загальноживаного дієслова й комп'ютерного терміна послугували 'переміщувати' і 'не переривати цей процес'. Важливу роль у виборі терміна для називання виконаної дії відіграє сема 'не переривати цю дію (цей процес)', що буквально акцентує на важливості під час самого процесу не відпускати клавішу миші, яку попередньо потрібно було натиснути, позаяк зупинка або відпускання клавіші миші призведе до втрати переміщуваного об'єкта й повторного виконання дії.

Іноді в тексті подибуємо вживання терміна *перетягти / перетягувати* замість *перемістити / переміщувати*, напр.: *Бігунець перетягують мишею або клацають над кнопками, щоб побачити невидимий відразу вміст вікна* (Я. Глинський, 75). Проте

дібраний ілюстративний матеріал засвідчує тенденцію до вживання цих термінів: графічні об'єкти, якими є піктограми, рисунки, об'ємні фігури тощо, тобто які створюють асоціації «важкого об'єкта», здебільшого *перетягують* мишею по комп'ютерному екрані, тоді як лінії, значки, тобто незначне за обсягом (чи асоціативно масою), – *переміщують*. Крім того, операцію переміщення об'єкта з одного файлу до іншого можна виконати й активізацією вибраного об'єкта та переміщенням його командою «Перемістити». Про використання в такому контексті терміна *перетягти / перетягувати* говорити не доводиться.

Утворення термінів може відбуватися й на основі метафоризації двох і більше лексико-семантичних варіантів аналізованого дієслова. Так постав комп'ютерний термін *ввести / вводити*. Згідно з даними тлумачних словників, дієслово *ввести / вводити* позначає: 1) 'ведучи, супроводжуючи, примушувати або допомагати зайти куди-небудь, у межі чогось || долучати до чого-небудь, робити учасником чогось || включати, приймати до складу чого-небудь || вставляти, вганяти всередину чогось || ^{мед.} впускати, вливати що-небудь у тканини чи порожнини організму'; 2) 'включати в що-небудь || додавати до складу чогось'; 3) 'ознайомлювати з чим-небудь' (ВТССУМ, 115), або 1) 'ведучи, супроводжуючи, примушувати або допомагати зайти куди-небудь, у межі чогось || включати, приймати до складу чого-небудь || вставляти, вганяти всередину чогось || уносити, вливати, впускати і т. ін.'; 2) 'включати, вносити у що-небудь'; 3) 'ознайомлювати з чим-небудь'; 4) 'установлювати, запроваджувати що-небудь; приводити до якогось стану' (СУМ-20, II, 84–85). Перший і другий лексико-семантичні варіанти, зокрема 'ведучи, супроводжуючи, примушувати або допомагати зайти куди-небудь, у межі чогось' та 'включати, вносити у що-небудь', послугували основою для розвитку двох значень 'передавати дані із зовнішнього запам'ятовувального пристрою в оперативну пам'ять' і 'записувати дані в пам'ять комп'ютера за допомогою пристрою введення' (Шевч., 8), властивих вже дієслову *ввести / вводити* як термінові СКТ, напр. (відповідно): *В архітектуру процесорів вводять засоби налагодження і тестування* (В. Кравець, 11); *Щоб ввести курсор у комірку таблиці, потрібно помістити курсор у комірку і набрати текст так само, як у звичайному абзаці* (Я. Бакушевич, 173).

Висновки та перспективи досліджень. Отже, останніми десятиріччями для називання процесу, дії чи стану в комп'ютерній терміносистемі досить часто послугуються дієслівними термінами, які постають унаслідок термінізації як різновиду семантичного способу творення питомих перекладних дієслівних еквівалентів оригінальних дієслівних термінів. Ступінь продуктивності використання тієї чи тієї дієслівної основи детермінований категорійносемантичним статусом перекладного дієслівного еквівалента. Дієслова на позначення руху-переміщення як семантичної підгрупи дієслів дії є потужним джерелом творення дієслівних комп'ютерних термінів, що зумовлено можливостями цих дієслів номінувати різні рухові чи переміщальні операції

(команди), які необхідно виконувати користувачеві комп'ютерних технологій за допомогою різних пристроїв введення інформації (клавіш керування курсором, пера, джойстика, тачпеда, трекпеда тощо).

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в окресленні особливостей творення дієслівних комп'ютерних термінів унаслідок термінізації дієслів стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилова О. В. Місце комп'ютерної термінології в українській мові. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2017. Вип. 45. С. 189–193.
2. Гаврилова О. В. Термінологія комп'ютерного програмного забезпечення. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : зб. наук. праць до 100-річчя Дніпров. нац. ун-ту імені О. Гончара (1918–2018 рр.). Дніпро : ЛПРА, 2017. Вип. 18. С. 11–17.
3. Ментинська І. Лексико-генетичні особливості сучасної комп'ютерної термінології. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2014. № 791. С. 71–74.
4. Ментинська І. Сучасні тенденції термінознавчих досліджень (на матеріалі комп'ютерної термінології). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика». 2018. Вип. 31. С. 33–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2016_842_18.
5. Ментинська І. Б. Синонімія в сучасній комп'ютерній термінології. *Термінологічний вісник* : зб. наук. праць. Київ : Інститут української мови НАНУ, 2015. Вип. 3 (2). С. 177–183.
6. Ментинська І. Б., Наконечна Г. В. Комп'ютерний термін як одиниця терміносистеми: ступінь відповідності вимогам. *Український смисл* : наук. зб. Дніпро : Ліра, 2018. С. 23–31.
7. Ментинська І. Б., Наконечна Г. В. Становлення української комп'ютерної термінології : лексикографічний аспект. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Філологічні науки». 2018. № 2 (16). С. 273–278.
8. Ментинська І., Наконечна Г. Структурно-словотвірні особливості сучасної комп'ютерної термінології. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 86–91.
9. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2002. 16 с.
10. Петрова Т. Шляхи формування сучасної української фітомеліоративної термінології : термінологізування загальноновживаної лексики й ретермінологізування лексики інших наук. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Проблеми української термінології* : зб. наук. праць. 2017. № 869. С. 77–82.
11. Селігей П. О. Іменниковість versus дієслівність: у пошуках золотієї середини. *Мовознавство*. 2014. № 4. С. 36–55.
12. Сербенська О. А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем : 140 запитань і відповідей. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2001. 204 с.
13. Смено́ва Л. В. Лексико-словотвірні процеси в системі дієслів-термінів сфери комп'ютерних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01. Дрогобич, 2021. 20 с.
14. Смено́ва Л. В. Термінізація питомих дієслів на позначення дії як механізм поповнення термінолексики сфери комп'ютерних технологій. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія : *Філологічні науки (мовознавство)*. 2021. Вип. 15. С. 174–179.
15. Філюк І. М. Динамічні процеси у формуванні української терміносистеми інформатики (словотвірний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2007. 23 с.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Англ.-укр. глос.** – Англійсько-український глосарій виробів Microsoft / за ред. проф. Богдана Рицара. Львів : ЕКО-інформ, 2006. 208 с.
- АРС (Борк.)** – Борковский А. Б. Англо-русский словарь по программированию и информатике (с толкованиями). Москва : Русский язык, 1990. 335 с.
- АУТС** – Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / авт.-укл. Е. М. Пройдаков, Л. А. Теплицький. Київ : ВД «СофтПрес», 2005. Вид. 1. 552 с.
- ВТССУМ** – Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
- НРУАТСІ** – Гінзбург М. Д. та ін. Новий російсько-українсько-англійський словник з інформатики. Харків : Корвін, 2002. 656 с.
- СУМ–20** – Словник української мови : у 20 тт. / гол. наук. ред. В. М. Русанівський; НАН Укараїни, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ : Наукова думка, 2010–2018. Т. I–IX.
- Шевч.** – Шевчук І. Б. Тлумачний словник основних понять і термінів програмування. Львів : Вид-во ВТЗНВ, 2013. 45 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Бакушевич Я. М., Капаціла Ю. Б. Інформатика та комп'ютерна техніка : навч. методичний посібник. Тернопіль : ТІСІТ, 2007. 292 с.
2. Борян Л. О. Комп'ютери та комп'ютерні технології : курс лекцій. Миколаїв, 2019. 139 с.
3. Глинський Я. М. Комп'ютер у кожний дім : самовчитель. Львів : СПД Глинський, 2008. 256 с.
4. Дудзяний І. М., Черняхівський В. В. Програмування мовою асемблера : навч. посібник. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 112 с.

5. Козлов В. В., Сбітнев А. І., Пашковська А. Ю., Томашевська Т. В. Інформатика : навч. посібник. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. 727 с.
6. Морган Н. JavaScript для дітей. Великий вступ до програмування / пер. Н. Агаджанян. Львів : Вид-во Старого Лева, 2018. 408 с.
7. Остапов С. Е., Євсєєв С. П., Король О. Г. Технології захисту інформації : навч. посібник. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2013. 476 с.
8. Редько М. М. Інформатика та комп'ютерна техніка : навч.-методич. посібник. Вінниця : Нова книга, 2007. 568 с.
9. Шеховцов В. А. Операційні системи : підруч. для вищих навч. закладів. Київ : Видавнична група ВВВ, 2005. 576 с.

REFERENCES

1. Havrylova, O. V. (2017). Mistse kompiuternoї terminolohii v ukrainskii movi [The place of computer terminology in the Ukrainian language]. *Linhvistychni doslidzhennia: zb. nauk. prats KhNPU im. H. S. Skovorody*, 45, 189–193 [in Ukrainian].
2. Havrylova, O. V. (2017). Terminolohiia kompiuternoho prohramnoho zabezpechennia [Computer software terminology]. *Doslidzhennia z leksykolohii i hramatyky ukrainskoi movy: zb. nauk. prats do 100-richchia Dniprov. nats. un-tu imeni O. Honchara (1918–2018 rr.)*. Dnipro: LIRA, 18, 11–17 [in Ukrainian].
3. Mentynska, I. (2014). Leksyko-henetychni osoblyvosti suchasnoi kompiuternoї terminolohii [Lexical and genetic features of modern computer terminology]. *Visnyk Natsionalnoho un-tu "Lvivska politekhnikha". Seriia "Problemy ukrainskoi terminolohii"*, 791, 71–74 [in Ukrainian].
4. Mentynska, I. (2018). Suchasni tendentsii terminoznavchych doslidzen (na materialii kompiuternoї terminolohii) [Current trends in terminological research (based on computer terminology)]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia "Linhvistyka"*, 31, 33–38. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2016_842_18 [in Ukrainian].
5. Mentynska, I. B. (2015). Synonimii v suchasni kompiuternii terminolohii. *Terminolohichni visnyk: zb. nauk. prats. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU*, 3 (2), 177–183 [in Ukrainian].
6. Mentynska, I. B., Nakonechna, H. V. (2018). Kompiuternyi termin yak odynitsia terminosystemy: stupin vidpovidnosti vymoham [Computer term as a unit of terminology: the degree of compliance]. *Ukrainskyi smysl: nauk. zb. Dnipro: Lira*, 23–31 [in Ukrainian].
7. Mentynska, I. B., Nakonechna, H. V. (2018). Stanovlennia ukrainskoi kompiuternoї terminolohii: leksykohrafichniy aspekt [Formation of Ukrainian computer terminology: lexicographic aspect]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Filolohichni nauky»*, 2 (16), 273–278 [in Ukrainian].
8. Mentynska, I., Nakonechna, H. (2016). Strukturno-slovotvirni osoblyvosti suchasnoi kompiuternoї terminolohii [Structural and word-forming features of modern computer terminology]. *Visnyk Natsionalnoho un-tu «Lvivska politekhnikha». Seriia «Problemy ukrainskoi terminolohii»*, 842, 86–91 [in Ukrainian].
9. Nikolaieva, A. O. (2002). Strukturno-semantychna kharakterystyka terminolohii prohramuvannia, kompiuternykh merezh ta zakhystu [Structural and characteristics of a programming terminology, computer nets and information protection]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kharkiv [in Ukrainian].
10. Petrova, T. (2017). Shliakhy formuvannia suchasnoi ukrainskoi fitomelioryativnoi terminolohii: terminolohizuvannia zahalnovzhyvanoї leksyky y reterminolohizuvannia leksyky inshykh nauk [Ways of formation of modern Ukrainian phytomelioryative terminology: terminologizing of commonly used vocabulary and reterminologizing of vocabulary of other sciences]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Seriia: Problemy ukrainskoi terminolohii*, 869, 77–82 [in Ukrainian].
11. Selihei, P. O. (2014). Imennykovist versus diieslivnist: u poshukakh zolotoi seredy [Substantivity versus verb ality: in search of the golden mean]. *Movoznavstvo*, 4, 36–55 [in Ukrainian].
12. Serbenska, O. A., Voloshchak, M. Y. (2001). Aktualne interv'iu z movoznavtsem: 140 zapytan i vidpovidei [Current interview with a linguist: 140 questions and answers]. Kyiv: Vyd. tsentr "Prosvita" [in Ukrainian].
13. Smienova, L. V. (2021). Leksyko-slovotvirni protsesy v systemi diiesliv-terminiv sfery kompiuternykh tekhnolohii [Lexical and word-formation processes in the system of verb terms in the field of computer technologies]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Drohobych [in Ukrainian].
14. Smienova, L. V. (2021). Terminizatsiia pytomykh diiesliv na poznachennia dii yak mekhanizm popovnennia terminoleksyky sfery kompiuternykh tekhnolohii [Terminologization of the authentic verbs for the designation of action as a mechanism for the development of terminology in the field of computer technologies]. *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 15, 174–179 [in Ukrainian].
15. Filiuk, I. M. (2007). Dynamichni protsesy u formuvanni ukrainskoi terminosystemy informatyky (slovotvirnyi aspekt) [Dynamic processes in the formation of the Ukrainian terminology of computer science (word-forming aspect)]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Odesa [in Ukrainian].

DICTIONARIES

- Англ.-укр. глос.** – Anhliisko-ukrainskyi hlosarii vyrobiv Microsoft [English-Ukrainian glossary of Microsoft products] / za red. prof. Bohdana Rytsara. Lviv: EKOinform, 2006.
- АРС (Борк.)** – Borkovskiy, A. B. (1990). Anglo-russkiy slovar po programmirovaniyu i informatike (s tolkovaniyami) [English-Russian Dictionary of computers and programming (with explanations)]. Moskva : Russkiy yazyk [in Russian].
- АУТС** – Anhlo-ukrainskyi tлумachnyi slovnyk z obchysliuvalnoi tekhniky, Internetu i prohramuvannia [English-Ukrainian explanatory dictionary on computer technology, Internet and programming] / avt.-ukl. E. M. Proidakov, L. A. Teplytskyi. Kyiv: VD "SoftPres", 2005, 1.

ВТССУМ – Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / ukl. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF “Perun”, 2009 [in Ukrainian].

НРУАТСІ – Hinzburh, M. D. ta in. (2002). Novyi rosiisko-ukrainsko-anhliiskyi slovnyk z informatyky [New Russian-Ukrainian-English dictionary of informatics]. Kharkiv: Korvin [in Ukrainian].

СУМ–20 – Slovnyk ukrainskoi movy : u 20 t. [Dictionary of the Ukrainian language] / hol. nauk. red. V. M. Rusanivskiy; NAN Ukarainy, Ukr. mov.-inform. fond. Kyiv: Naukova dumka, 2010–2018, I–IX [in Ukrainian].

Шевч. – Shevchuk, I. B. (2013). Tлумachnyi slovnyk osnovnykh poniat i terminiv prohramuvannia [Explanatory dictionary of basic concepts and terms of programming]. Lviv: Vyd-vo VTZNV [in Ukrainian].

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Bakushevych, Ya. M., Kapatsila, Yu. B. (2007). Informatyka ta kompiuterna tekhnika [Informatics and computer technology]. Ternopil: TISIT [in Ukrainian].

2. Borian, L. O. (2019). Kompiutery ta kompiuterni tekhnolohii [Computers and computer technology]. Mykolaiv [in Ukrainian].

3. Hlynskyi, Ya. M. (2008). Kompiuter u kozhnyi dim: samovchytel [Computer in every home: self-taught.]. Lviv: SPD Hlynskyi [in Ukrainian].

4. Dudzianyi, I. M., Cherniakhivskiy, V. V. (2002). Prohramuvannia movoiu assemblera [Programming by Assembler language]: navch. posibnyk. Lviv: Vyd. tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

5. Kozlov, V. V., Sbitniev, A. I., Pashkovska, A. Yu., Tomashevskaya, T. V. (2016). Informatyka [Informatics]: navch. posibnyk. Kyiv: DP “Inform.-analit. Ahentstvo” [in Ukrainian].

6. Morhan, N. (2018). JavaScript dlia ditei. Velykyi vstu do prohramvannia [JavaScript for Kids. Cheerful introduction to programming] / perekl. N. Ahadzhanian. Lviv: Vyd-vo Staroho Leva [in Ukrainian].

7. Ostapov, S. E., Yevseiev, S. P., Korol, O. H. (2013). Tekhnolohii zakhystu informatsii [Information protection technologies]: navch. posibnyk. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU [in Ukrainian].

8. Redko, M. M. (2007). Informatyka ta kompiuterna tekhnika [Informatics and computer technology]. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].

9. Shekhovtsov, V. A. (2005). Operatsiini systemy [Operating Systems]. Kyiv: Vydavnycha hrupa BHV [in Ukrainian].